

röda rummet.

Själen/skälen

Incels >> Venezuela >> Islamofobi >> m.m.

192

Själen/skälen

Kära läsare

Nu är sommaren och ett nytt nummer av Röda rummet här! Även om det ibland kan vara svårt att hänga med i de politiska svängarna och olika händelser – som pandemin – kan skapa känslor av desorientering så är det många kamper som är långvariga och ständigt närvarande. Bland dem finner vi den feministiska kampen, klimatkampen och den antirasistiska kampen: som i sin tur alla är förenade med antikapitalistisk politik.

Det här numret innehåller två texter som på olika sätt sätter feminismen och kvinnans roll i fokus. Shabane Barot presenterar den franska författarinnan Annie Ernaux som fick sitt stora genombrott i Frankrike med böckerna *En far* (1983) och *Kvinnan* (1988). Förra året kom hennes bok *Åren* (2008) ut på svenska. Barot läser *Åren* som en roman som skildrar konsumtionssamhällets framväxt och konsekvenser för enskilda kvinnor i deras roller som sexuellt nyfikna ungdomar, (hemma)fruar och mammor. Enligt Barot erbjuder Ernaux samlade verk oss en skildring av kapitalismens ”inre historia” och ger oss en förståelse för hur kapitalismen

påverkar enskilda människor i deras vardagliga liv. Detta är, menar Barot, en viktig utgångspunkt för bred organisering som ofta förbises.

I ”En introduktion till, och analys av, incelrörelsen” diskuterar Evelina Johansson Wilén den nya form av misogyn terrorism som vi har sett det senaste decenniet. Incelrörelsen är en internetbaserad rörelse som samlar män som inte lyckats etablera romantiska och sexuella relationer med kvinnor och som anklagar vad de ser som en urspårad feminism för sina sexuella misslyckanden. Incelmännen ses ofta som ett uttryck för en form av backlash som uppkommer i och med kvinnors ökade krav på rättvisa. Med hjälp av begrepp som vertikal och horisontell rättvisa samt diskussioner om progressiv nyliberalism vill Johansson Wilén i sin text erbjuda en fördjupad förståelse för incelrörelsens uppkomst.

Röda rummet har i nästan två decennier publicerat texter som analyserar utvecklingen i Venezuela. I ”Maduros liberala New Deal för Venezuela” skriver Daniel Hellinger om president Nicolás Maduros oljereformer och hur

dessa kommer att innebära både en fördjupning av Venezuelas oljeberoende, ett bromsande av regionala försök att fasa ut fossila bränslen, liksom ökade vinster för transnationella oljebolag. Hellinger menar emellertid att skulden inte går att lägga på enskilda länder, som Venezuela. Istället krävs politiska förändringar på en global nivå.

I Joseph Dahers ”Islamofobin i Europa” diskuteras den växande islamofobiska stämningen och det ökande våldet mot muslimer i Europa samt hur detta legitimerar ett angrepp på demokratiska rättigheter generellt men särskilt vad gäller vänstergrupper och vänsteraktivister.

Vad texterna tillsammans visar är hur olika kamper – den feministiska, den antirasistiska eller kampen för klimatet – i själva verket är djupt förbundna. I tider då kollektiv kamp hotas och utmanas på en rad fronter är denna insikt central.

Men först tar vi lite semester!

>3

Annie Ernaux och själens historia

>5

En introduktion till, och analys av, Incelrörelsen

>8

Islamofobin i Europa

>12

Maduros liberala New Deal för Venezuela

Red.

röda rummet.

Röda Rummet är Socialistisk Politikens kvartalstidskrift (tidskriften hette 1969–1996 *fjärde internationalen*). Utkommer med fyra nummer per år. Nummer 82 sedan starten 1997 (nummer 192 sedan 1969).

För innehållet i artiklarna ansvarar respektive författare.

Redaktionen: Peter Jervelycke Belfrage, Åsa Hjalmsers, Evelina Johansson Wilén, Martin Kehlmeier, Patrik Vulkan, Carl Wilén, Martin Fahlgren, Johannes Jensen, Mir Dusin Englund, Anders Karlsson, Ingemar Sandström, Jakob Sandberg och Christina Schmidt.
Ansvarig utgivare: Anders Karlsson
Grafisk form: Ulf Östman
Omslagsbild: venezuelanalysis.com

Post till redaktionen: Box 7043, 402 31 Göteborg
E-post: rodarummet@hotmail.com
Prenumeration: 100 kronor för fyra nummer
Plusgiro: röda rummet 13 04 07-0
Hemsida: www.rodarummet.org
Tryck: V-Tab, 2021
ISSN: 1403-3844

Annie Ernaux och själens historia

Den franska författaren Annie Ernaux har fått stor uppmärksamhet för sina böcker som låter det självbiografiska perspektivet reflekteras i ett samhällsbiografiskt. Shabane Barot vägleder till Ernauxs författarskap och når fram till slutsatsen att diskussionen om socialistiskt strategi och organisering inte har råd att undvika själens historia och socialismens inre liv.

BILD. Annie Ernaux

I sitt nobeltal från 2015 beskriver författaren Svetlana Aleksijevitj hur hon i sitt författarskap velat skildra en epok – den sovjetiska – genom de vardagliga känslor, tankar och ord som varit i omlopp i det sovjetiska samhället. Hon skriver: "själens historia intresserar mig. Själens vardag. Sådant som den stora historien vanligtvis försummar och ringaktar".

ARTIKELFÖRFATTARE

Shabane Barot

är läkare och skribent verksam i Stockholm. Hon är redaktionsmedlem för tidskrifterna *Fronesis* och *Clarté*.

Hos den franska författaren Annie Ernaux finns en liknande ambition att skildra samhällets inre liv under en tidsperiod som sträcker sig från den egna födseln år 1940 till idag. Till skillnad från Aleksijevitj använder Ernaux det egna livet som författarskapets utgångspunkt. Hon lyfts ibland fram som en föregångare inom den autofiktiva litteraturen men betraktar själv sitt skrivande som en blandning av litteratur, sociologi och historia där de kollektiva levda erfarenheterna står i centrum.

Ernaux fick sitt stora genombrott i Frankrike med böckerna *En far* (1983) och *Kvinnan* (1988) där hon skildrar relationen till sina föräldrar. Fokus ligger på deras klasstillhörighet och hur den kom att kringkära deras möjligheter i livet. Ernaux återkommer ofta till sitt eget utträde från föräldrarnas arbetarvärld in i en medelklassstillvaro.

Åren (2008), som kom i svensk översättning i fjol (2020), är ett slags kollektiv självbiografi skriven omväxlande i tredje person singular (hon), första person plural (vi) och ett generaliserande "man". Ernaux blickar tillbaka på sitt liv mot bakgrund av de historiska och politiska händelser som definierat det franska samhället: andra världskriget, Algerietkriget, rasismen, arbetarrörelsens och studentvänsterns uppgång och fall, högerens frammarsch. Ambitionen är att skildra hur historien med stort H bryts genom det lilla livet, att fånga den "omfattande kollektiva känsla, i vilken hennes medvetande, hela hennes väsen är upptaget". Boken lyckas dock inte riktigt fånga denna känsla, de ständiga skiftena mellan det partikulära och det allmänna gör den bitvis ofokuserad och repetitiv. Läst som en skildring av konsumtions-samhällets framväxt är *Åren* dock ly-

Ernaux blickar tillbaka på sitt liv mot bakgrund av de historiska och politiska händelser som definierat det franska samhället

sande. Ernaux beskriver hur ”varorna flyttar fram sina positioner” under efterkrigstiden när konsumtionen av olika produkter blir tätt förknippad, nästintill synonym, med att utvecklas som människa. I alla skeden av livet, från tonårstidens frihetslängtan via det sexuella uppvaknandet till tillvaron som hustru och mamma är konsumtion av kosmetika, populärkultur, hushållsartiklar och teknologi avgörande för identitetens utformning:

De dök upp som i sagorna, fantastiska, omöjliga att förutse. Det fanns något för alla, kulspetspennan Bic, pyramidformade engångsförpackningar med schampo, underduken Gulgomme, Gerflex vinylgolv, Tampax och krämer för önskad hårväxt, plastburkar från Gilac, terylen, lysrör, mjölkchoklad med hasselnötter, Velo-solex och tandkräm med klorofyll.

Om *Åren* tenderar att flyta ut i kanterna är den korta boken *En flickas memoarer* (2016, och på svenska 2021) desto mer intensiv. Här återvänder Ernaux till en händelse som ägde rum på ett sommarkollo år 1958, en traumatisk sexuell erfarenhet som var hennes första. Flickan i titeln är Annie Duschene, Ernauxs artonåriga jag. Hon är kåt, upprymd och full av livslust när hon anländer till kollo. Annie blir snabbt uppraggad av en auktoritetsfigur bland lägerledarna och utsatt för ett brutalt sexuellt närmande. Hon underkastar sig situationen utan att ifrågasätta det som händer och de båda tillbringar en för Annie smärtsam natt ihop. Händelsen får katastrofala sociala följder, lägerledaren ignorerar henne under resten av sommaren och de andra ungdomarna betraktar Annie som ”lite av en hora” när hon försöker närma sig honom på nytt. Hon är med andra killar utan att egentligen vilja det och blir trakasserad och kränkt av övriga ledare. Upplevelsen av att ha blivit utsatt för ett övergrepp på gränsen till våldtäkt och att sedan bli ratad och socialt förödmjukad får avgörande konsekvenser för Annie som utvecklar ätstörningar.

Ernaux närmar sig situationen i hela dess komplexa helhet. Hon synar flickans drivkrafter och beteenden utan att väja för de pinsamma och förnedrande inslagen. Händelseförloppet undersöks med nästintill forensisk precision och texten vibrerar av en slags saklig vrede. *En flickas memoarer* kan betraktas som en fallstudie över en ung kvinnas sexuella uppvaknande i ett samhälle där sexualiteten regleras av föreställningar om kvinnlig renhet kontra befläckelse och där manlig njutning är det överordnade målet medan den kvinnliga

njutningen betraktas som skamlig om den överhuvudtaget betraktas. Sådana föreställningar är som bekant fortfarande i omlopp och de erfarenheter Ernaux skildrar är sannolikt oerhört vanliga bland kvinnor i olika åldrar, något som blev tydligt i och med de många vittnesmålen under #Metoo. Hon undviker skickligt förenklingar och rör sig utanför gängse offer-förövarekategorier utan att glida in i en relativiserande position: skulden för det som händer är inte Annies, men det blir varken utgångspunkt eller slutpunkt för boken. *En flickas memoarer* är inte en bok om att läka ett sår, resa sig från botten eller omvandla ett trauma till något konstruktivt. Texten tränger djupare än så och lyckas fånga något väsentligt om mänskligt handlande och känslomässig utveckling, något som ”kommer fram ur berättelsens spridda slingringar och som kan hjälpa en att förstå – och uthärda – det som händer och det man gör”.

Förståelsen för det Aleksijevtjij kallar själens historia, som hos Ernaux uttrycks som erfarenheternas sanning är central för alla oss som vill bygga en bred och progressiv politisk rörelse. Hur individer och grupper upplever politiska och sociala sammanhang är underteoretiserat vilket till viss del säkert beror på att det är svårfångat (och till viss del på ett bristande intresse). Aleksijevtjij har kallat sitt litterära projekt för ett försök att fånga ”socialismens inre historia” och man kan använda samma uttryck för beskriva Ernauxs sätt att närma sig kapitalismen och det franska samhällets utveckling. För att lyckas organisera oss utanför den redan invigda kretsen är en förståelse av kapitalismens ”inre historia” nog nödvändig. Ernaux kan förstås inte erbjuda några svar på vänsterns strategiska frågor men kanske öppna en ny förståelsehorisont. <<

Hon synar flickans drivkrafter och beteenden utan att väja för de pinsamma och förnedrande inslagen. Händelseförloppet undersöks med nästintill forensisk precision och texten vibrerar av en slags saklig vrede.

En introduktion till, och analys av, Incelrörelsen

Nya former av misogynia terrordåd som skett det senaste decenniet har tydliga kopplingar till den internetbaserade så kallade Incelrörelsen. Evelina Johansson Wilén diskuterar rörelsens samhälleliga grund.

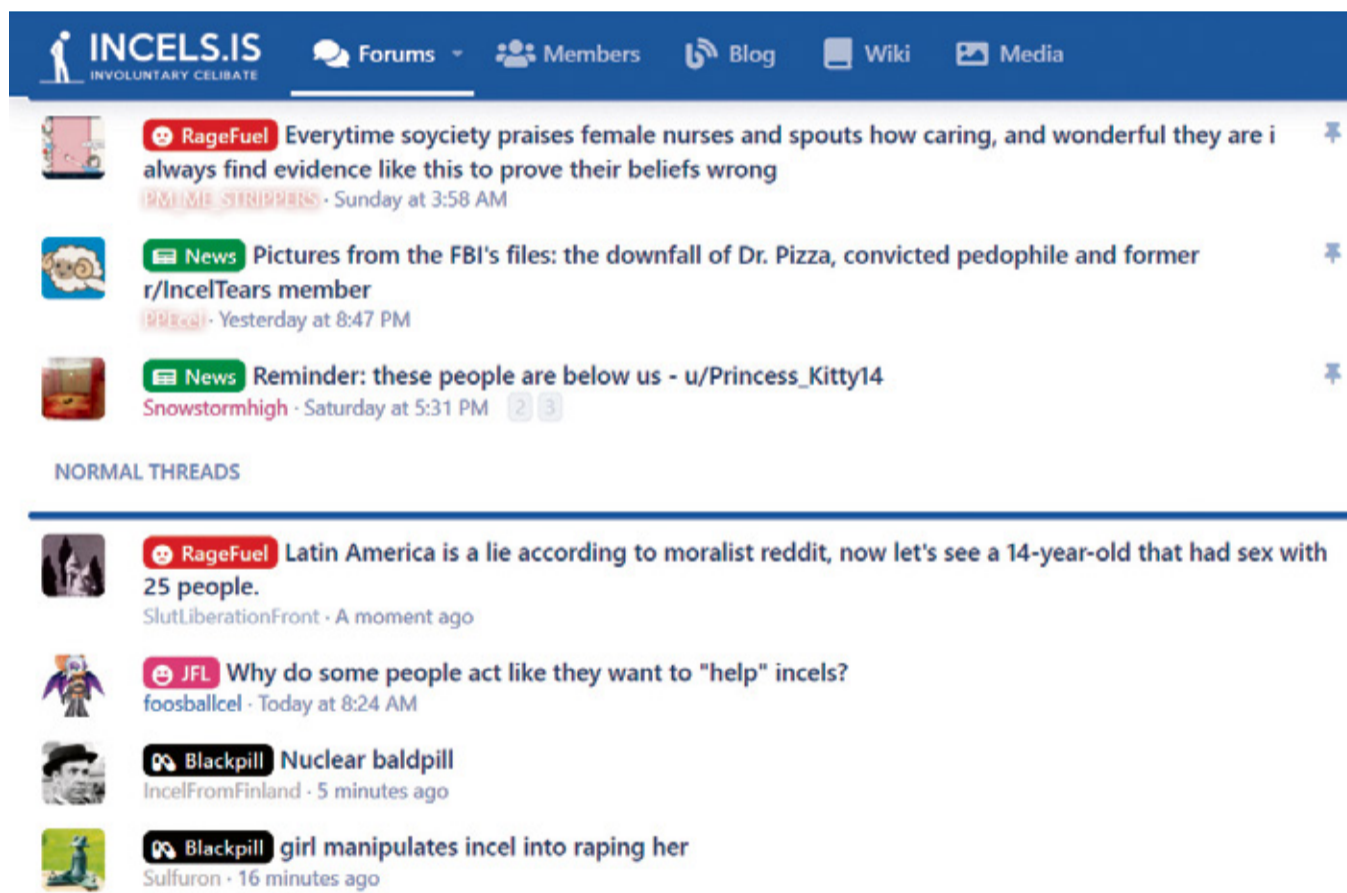

BILD. Skärmdump från forumet på incels.is 16 juni 2021

På kvällen den 23 maj 2014 dödar den 22-årige amerikanen Elliot Rodger sex personer, samt skadar 14 andra allvarligt, i vad som senare ska kallas för "Isla Vista massakern".

ARTIKELFÖRFATTARE

Evelina Johansson Wilén

är lektor i genusvetenskap vid Örebro Universitet. Hon har skrivit en avhandling om feminism under nyliberala villkor. Medlem i Socialistisk politik och ingår i Röda rummets redaktion.

De första offren är Rodgers tre lägenhetskamrater, som en efter en dyker upp till det gemensamma boendet för att vid ankomst knivhuggas till döds av Rodger. Därefter åker Rodger till Saint Barbara universitets campusområde, där han skjuter mot tre kvinnliga studenter (varav två dör) och en manlig student. Vansinnesturen fortsätter sedan i en bil från vilken Rodger fortsätter skjuta mot, samt försöker köra på, förbipasserande. Även här med ett dödsoffer. Dådet avslutas med att Rodger skjuter ihjäl sig själv.

USA är förvisso ökänt för sina skolskjutningar, men det här dådet var speciellt. I förundersökningen visade det sig att Rodger innan sitt dåd hade lagt upp en video på Youtube med titeln "Elliot Rodgers vedergällning" där han beskriver vad han ska komma att göra

och förklarar de bakomliggande motiven till sitt dåd. Rodger säger att han vill straffa kvinnor för att de har avvisat honom sexuellt, samt straffa sexuellt aktiva män för att han avundas dem och deras framgång med kvinnor.

Förutom videon efterlämnar Rodger ett självbiografiskt manifest som han innan dådet skickar till 34 personer, däribland flera bekanta, sin terapeut och utvalda familjemedlemmar. Här beskriver han utförligt sitt hat mot kvinnor och kärlekspar (särskilt par över etnicitetsgränserna, eller vad som på engelska kallas för mixed couples). Utifrån det material som Rodger efterlämnar kommer hans dåd, även om offren både var kvinnor och män, att beskrivas som ett misogynt motiverat terrorattentat. Det är ett känt faktum att män i alla tider har utövat fysiskt

Rodger säger att han vill straffa kvinnor för att de har avvisat honom sexuellt, samt straffa sexuellt aktiva män för att han avundas dem och deras framgång med kvinnor.

våld mot kvinnor, eller mot andra män, i kampen om kvinnor. Men denna form av planerade terroråd med misogynia motiv är någonting nytt.

Medan vissa beskrev Rodgers handlingar som ett uttryck för att han var en förtvivlad och psykiskt lidande individ (Rodger hade besökt ett otal psykologer redan från åtta års ålder), så menade andra att det var viktigt att förstå händelserna i ett större sammanhang bortom den enskilde gärningsmannen. För även om Rodger utförde dådet själv och hans psykologiska tillstånd givetvis är en viktig delförklaring, så var han långt ifrån ensam. För det första hade Rodger fört samtal med andra män som befann sig i liknande situation som honom på onlineforum tillhörande det som brukar kallas för ”manosfären”; en del av internet bestående av olika forum som bland annat samlar mansaktivister, manliga ofrivilliga singlar och alternativhögern. Manosfären präglas genomgående av ett kvinnofientligt och aggressivt språkbruk, där många män – påhejade av andra på forumen – uttrycker fantasier om, och planer på, att våldföra sig på kvinnor.

Det finns dokumentation på att Rodger berättat för andra män vad han tänkte göra, och i denna kommunikation uppmuntrades att utföra dådet. För det andra så var det inte alla som blev förskräckta över Rodgers handlingar. Istället har Rodgers attack kommit att inspirera andra terroråd och forskning visar hur Rodger kommit att bli ett slags martyr och hjälte i den löst sammanhängande gruppering som brukar kallas för Incels (involuntary celibate men).¹ Snarare än att förstå Rodger som en ensam galning, såsom Anders Behring Breivik ibland framställs, bör han istället ses som del av en stadigt växande kvinnofientlig rörelse – om än en relativt oorganiserad sådan – som vid fler än ett tillfälle har övertygat enskilda gärningsmän att angripa kvinnor, ofta med dödliga konsekvenser.²

I en svensk kontext kan incelrörelsen framstå som ett avlägset amerikanskt fenomen, särskilt då Sverige ännu inte har haft några liknande dåd. Faktum är emellertid att svenska män är med på topp fem-listan i unika besökare av internationella incelforum online. SÄPO har nyligen utpekade incels som ett reellt terrorhot i en svensk kontext och dessutom visar nya rapporter som har gjort statistiska mätningar på den europeiska befolkningens attityder och värderingar att Sverige står ut när det kommer till en misstro inför feminism.³ Incelrörelsen tycks med andra ord attrahera svenska män samtidigt som den generella attityden mot fe-

minism i Sverige blir allt mer negativ. Statistik av det här slaget gör det politiskt befogat att fördjupa sig i vad som kännetecknar Incelrörelsen och – även om det rör sig om tentativa spekulationer – försöka ge några svar på varför rörelsen har uppkommit.

Incelrörelsens bakgrund och främsta kännetecken

Begreppet ”incel” myntades av en amerikansk kvinna vid namn Alena under 1990-talet. Alena, (som på grund av begreppets nuvarande konnotationer idag inte har velat att hennes efternamn publiceras i artiklar), hade själv erfarenhet av att under en längre period ofrivilligt leva ett liv utan romantisk kärlek eller sexuella relationer. Alena startade, motiverad av dessa erfarenheter, en enkel internet-sida och mejllista där hon publicerade texter och teorier som kunde hjälpa människor att reflektera kring och ta sig ur sitt tillstånd av ofrivilligt celibat. Syftet var med andra ord att skapa ett stöttande sammanhang för människor med samma erfarenheter som henne, och forumet besöktes av människor av båda könen, med olika sexuell läggning och etnicitet. När Alena själv hade tagit sig ur sin oönskade situation lämnade hon över sajten till en person hon själv inte kände. Nästa gång hon stötte på ordet ”incel” var när hon läste om Rodgers terroråd. Under de år som passerat hade sajten som hon en gång startat totalt ändrat karaktär, och den samlade nu (främst vita) väldigt aggressiva män. Kvinnor var (och är fortfarande) strikt förbjudna och språkbruket på sajten var grovt misogynt, rasistiskt och av våldsam karaktär.⁴ Idag är begreppet incel tydligt förbundet med vita män eller rasifierad män som föraktar sin egen etnicitet. Allt fler forum kom att bildas, och tillsammans samlar de idag fler hundratusen medlemmar, med närmare 20 000 mycket aktiva användare. Forumen har något olika karaktär. Vissa sajter är inriktade på livsstil och självförbättring och innehåller bland annat förlag på hur incels kan förbättra sina chanser att attrahera en partner genom fysiska aktiviteter, skönhetsoperationer och social träning. Andra – såsom incel.is (som är en av de tre största incelsajterna i världen) – präglas istället av ett närmast defaitistiskt språkbruk kombinerat med en nattsvart framtidssyn.

Incelrörelsen kännetecknas av en egen begreppsapparat, som innefattar ord som exempelvis ”Stacys” (hyperfeminina och attraktiva kvinnor), ”Beckys” (vanliga mindre attraktiva kvinnor), ”Chads” (attraktiva män som får ligga med Stacys) och ”femoider” (ett ned-sättande och avhumaniserande ord för kvinnor). Incels beskrivs som män som

haft otur i det biologiska lotteriet och som är biologiskt underlägsna ”Chads” och ”Stacys”. Tidigare betydde denna biologiska nitlott för män inte ett liv i ensamhet, då kvinnor (eller femoider) inte hade samma rätt att välja kärlek fritt. Kvinnor ses generellt som ointelligenta och fixerade vid makt, vilket enligt incelmännen innebär att de inte borde ges den frihet som de har i vår samtid. Inspirerade av filmen Matrix talas även om att ta ”det blå pillret”, och ”det röda pillret”. Medan att ”ta det blå pillret” symboliserar att man som man fortsätta leva i en illusion om att man någon gång kommer kunna ta sig ur sin situation genom att arbeta med sig själv, symboliserar att ”ta det röda pillret” en djupare insikt om hur världen ser ut som värjer sig för de illusioner som det blå pillret erbjuder. På forum som incel.is välkomnas inga anhängare av ”det blå pillret”-strategin. Ur ”de upplysta” incelmännens perspektiv finns ingen återvändo när man väl har tagit ”det röda pillret”: här är total resignation, mord alternativt självmord de enda lösningarna.⁵ Till terminologin lånad från Matrix har incelrörelsen även lagt till ”det svarta pillret”, vilket symboliserar hela den ideologi – kvinnohatet, rasismen och defaitismen – som incelrörelsen anknyter till.

Incelforumen fungerar på många sätt som ett motdiskurs till en feministisk förståelse av att kvinnor är systematiskt underordnade män, att vi lever i ett patriarkat och att kvinnor förtrycks ekonomiskt, politiskt och socialt. Istället beskrivs majoriteten av män som röstlösa och utestängda offer, som är underkastade kvinnor i en ordning som beskrivs som gynocentrisk (styrd av kvinnor). I en värld där kvinnor styr, kan de välja bort män med svaga ekonomiska eller biologiska resurser i förmån för ”Chads”. Feminismen ses som en rörelse som har omkullkastat den mer traditionella könsrelationen, och kvinnor har nu kommit att bli skningslösa och omdömeslösa tyranner på vad man menar är en sorts intimitetens marknad.⁶ Hur ska då denna motdiskurs mot en feministisk analys förstås?

Männen och samtida rättvisekampers villkor

Somliga beskriver incelmännens bild av världen som djupt felaktig och som ett uttryck för en ovilja att släppa manlig makt.⁷ Här blir incelmännen en symbol för strävanden efter maskulin makt och överhöghet som drabbar samman med en allt starkare rörelse för kvinnlig frigörelse. Utan att helt och hållet avfärda denna förklaringsmodell, som beskriver incelsrörelsens framväxt som ett uttryck för en typ av

Snarare än att förstå Rodger som en ensam galning, såsom Anders Behring Breivik ibland framställs, bör han istället förstås som del av en stadigt växande kvinnofientlig rörelse – om än en relativt oorganiserad sådan – som vid fler än ett tillfälle har övertygat enskilda gärningsmän att angripa kvinnor, ofta med dödliga konsekvenser.

backlash som uppkommer i och med kvinnors ökade krav på rättvisa, så menar jag att bilden kan och bör fördjupas. Jag tror, utan att för den skull hävda att detta på något vis ger något uttömmande svar, att incelfenomenet kan förstås bättre om vi också inkluderar en analys av möjliga/omöjliga vägar för rättvisa i vår tid samt de samhällsliga konflikter som dessa olika villkor för olika former av rättvisekamper skapar. Utifrån en sådan analys kan vi, utan att godta incelmännens djupt biologiska, rasistiska och kvinnofientliga världsbild eller deras handlingar, ändå delvis acceptera deras bild av sig själva som offer. Även om deras tro att det är kvinnor som är deras fiender, och att kvinnorna har tagit makten, är felaktig – deras bild av den manliga strukturella underordningen i relation till kvinnor kan kontrasteras med det faktum att kvinnor utför tre fjärdedelar av allt obetalt hushållsarbete, tjänar mindre än män och att en av tre kvinnor utsätts för sexuellt eller annat fysiskt våld under sin livstid – så kan deras missnöje ändå förstås som grundat i en förändrad verklighet där många av de män som dras till forumen sällan drar det längsta strået.

I LO-rapporten *Högerpopulismen och jämlikheten – En essä* gör Anders Nilsson och Örjan Nyström en åtskillnad mellan vertikala och horisontella dimensioner av ojämlikhet för att beskriva hur vissa kamper lyckas få politiskt utrymme medan andra politiska dörrar till förändring är låsta eller åtminstone mycket svåra att öppna.⁸ Medan den vertikala orättvisan handlar om ekonomiska frågor kopplade till klasstillhörighet så innefattar den horisontella orättvisan istället icke-ekonomiska, statusorienterade aspekter, med fokus på en grupps erkännande. Det handlar alltså här om människors lika rätt och värde ifråga om könsroller, etnicitet, sexuell identitet och livsstilsval med mera. Medan den första formen av orättvisa (den vertikala), enligt Nilsson och Nyström, tycks bli allt djupare och de ekonomiska klyftorna stadigt växer har viktiga avancemang gjorts i kampen mot horisontella orättvisor inriktade mot erkännande (trots återkommande och allvarliga bakslag).

Den liberala delen av den feministiska rörelsen, som inte främst kräver ekonomisk omfördelning för kvinnor utan istället erkännande inom den rådande strukturen, har till exempel gjort stora framsteg i att krossa det patriarkala glastaket, och erkännande av HBTQ-politik har visat sig vara relativt lätt att kombinera med marknadskapitalism.

För att uttrycka det annorlunda, att tolerera HBTQ-personer eller lämna en plats åt en kvinna vid styrelsebordet

kräver inga förändringar i den ekonomiska samhällsstrukturen. Andra grupper, till exempel arbetarklassmän, har haft svårare att få sina krav hörsammade samtidigt som de får höra att de i termer av att vara just män är privilegierade. Denna diskrepans mellan avsaknad av reellt maktinnehav och berättelsen om att män måste lära sig att ge sig ifrån just makt, kan enligt Nilsson och Nyström väcka förbittring. Vilken makt är det som de ska lämna ifrån sig? Upplevelsen blir att vissa grupper står kvar och stampar på samma plats och för var steg hamnar djupare ner i gytjtjan medan andra människor – i feminismen eller HBTQ-politikens namn – tar plats i maktens rum. Samtidigt tenderar feminister och HBTQ-aktivister ofta att utmåla heterosexuella vita män som en homogen grupp som utgör "maktens folk".

Den progressiva nyliberalismen, där vissa grupper tillåts avancera i status, förbättra sina villkor och "krossa glas-

¹ Cottee, Simon (2020) "Incel (E) motives: Resentment, shame, and revenge". *Studies in Conflict and Terrorism*, vol 44 (2).
² Bates, Laura (2020) *Men who Hate Women. From Incels to Pick-up Artists, the Truth about Extreme Misogyny and how it Affects us all*. New York: Simon and Schuster Ltd: Mia, Eriksson (2016) *Berättelser om Breivik. Affektiva läsningar av våld och terrorism*. Göteborg: Göteborgs universitet.
³ "Mäns hat mot kvinnor – ett växande terrorhot", Sveriges Radio den 4 januari 2020 (nedladdad den 30 maj 2021), <https://sverigesradio.se/artikel/7366942>; State of Hate. *Far Right Extremism in Europe 2021* (rapport av Hope not hate Charitable Trust, Expo och Amadeu Antonio Foundation).
⁴ Kassam, Ashifa (2018) "Women behind 'incel' says angry men hijacked her word 'as a weapon of war'". The

Guardian, 26 april 2018 (hämtat den 30 maj 2021), <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/25/woman-who-invented-incele-movement-interview-toronto-attack>.
⁵ Fernquist, Johan et al (2020) *Hope, Cope and Rope*. Foi memo 7040. <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI%20Memo%207040>
⁶ Ging, Debbie (2019) "Alphas, betas, and incels: Theorizing the masculinities of the manosphere". *Men and Masculinities*, vol 22 (4).
⁷ Bates 2020.
⁸ Nilsson, Anders och Nyström, Örjan (2018) *Högerpopulismen och jämlikheten – En essä*. LOs jämlikhetsutredning, Stockholm.
⁹ Fraser, Nancy (2016) "Progressive Neoliberalism versus Reactionary Populism: A Choice that Feminists Should Refuse". *NORA*, vol 24 (4).

Även om deras hat mot kvinnor givetvis bör ses som grundad i en misogyn kvinnosyn kan den frustration, förbittring och skam som präglar forumen samtidigt ses i relation till de samhällsliga konflikter som den progressiva nyliberalismen bäddar för och ständigt göder.⁹ Om den feministiska rörelsen ska lyckas i sin strävan att frigöra kvinnor och motarbeta att misogyni breder ut sig krävs alltså, vilket möjligtvis kan kännas något kontraintuitivt för en rörelse som i så hög grad har pekat på maktrelationen mellan kvinnor och män, ett erkännande av vissa grupper av mäns upplevda och reella maktlöshet. <<

Den liberala delen av den feministiska rörelsen, som inte främst kräver ekonomisk omfördelning för kvinnor utan istället erkännande inom den rådande strukturen, har till exempel gjort stora framsteg i att krossa det patriarkala glastaket, och erkännande av HBTQ-politik har visat sig vara relativt lätt att kombinera med marknadskapitalism.

Islamofobin i Europa

Under de senaste tjugo åren har främlingsfientlighet och rasism i form av islamofobi fått allt starkaste fäste i Europa, såväl genom mer av diskriminerande lagstiftning och repression som genom högerextrema krafters frammarsch. Joseph Daher tecknar en bild av den rådande utvecklingsprocessen.

FOTO: Montecruz Foto @ flickr CC BY-SA 2.0

Den här artikeln diskuterar den växande islamofobiska politiska atmosfären och det ökande våldet mot muslimer i Europa, som också har använts för att mer allmänt angripa demokratiska rättigheter för bredare politiska sektorer, speciellt vänstergrupper och vänsteraktivister.

Aven om islamofobi förknippad med arabfientlig rasism och med koloniala och imperialistiska skeenden förvisso existerade före 2000, så exploderade den i västvärlden efter den jihadistiska organisationen al-Qaidas attacker den 11 september 2001. En ny fiende hade hittats och lagar som diskriminerade muslimska befolkningsgrupper stiftades i Europa, Nordamerika och Australien, men också på andra ställen – som Indien, Ryssland och Kina.

Muslimer kom att framställas som de farliga "andra". Det så kallade "Kriget mot terrorn" underlättade för USA och dess allierade att rättfärdiga de imperialistiska krigen i Afghanistan, Irak och hela regionen i Mellanöstern och Nordafrika under täckmanteln av att bekämpa terrorismen.

På hemmaplan, både i Europa och USA, riktade sig anti-terrorisms politik och åtgärder till mycket stor del mot muslimer och andra icke vita medborgare, vilka behandlats som legitima objekt att misstänkliggöra. Myndigheterna har utgått från detta förmodat "annorlunda" och påstådd "farlighet" för att skapa lagar och medel för att minutiöst övervaka muslimer, och hela tiden se till att de anammar så kallade "västliga värderingar", eller i Frankrikes fall, "republikanska värderingar". Islamofobin har fortsatt att förstärkas under det senaste decenniet, både i USA och de europeiska länderna där regeringarna har utnyttjat uppkomsten av en ny jihadistisk organisation,

"Islamska staten" (IS), och att miljontals flyktingar anlände från Mellanöstern och Nordafrika för att utvidga sin rasistiska och repressiva politik.

EU är hem för 20 miljoner muslimer. Ett växande antal högerextrema och fascistiska politiska partier över hela kontinenten har gjort dessa muslimer och andra icke-vita befolkningar till syndabockar. Nationell samling (tidigare Nationella fronten) i Frankrike, UKIP och English Defense League i Storbritannien, Vox i Spanien, och det österrikiska Frihetspartiet är några av partier som har ett gemensamt syntsätt och en politik för att befria Europa från den "muslimska frågan".

Men det är inte dessa extrema politiska högerrörelser som har genomfört den rasistiska och exkluderande politiken mot muslimska befolkningsgrupper. Det är socialliberala och högerregeringar som gjort det. Den ena politiska ledaren efter den andra från mittenhögern har exempelvis upprepade gånger talat om "islamistisk terrorism"

ARTIKELFÖRFATTARE

Joseph Daher

är exilsyrier. Han har givit ut en rad böcker om dagens förhållanden i sitt hemland och i Mellanöstern. Han är upphovsmannen till bloggen Syria Freedom Forever.

(den tyska kanslern Angela Merkel) eller att den så kallade ”islamistiska separatismen” är oförenlig med europeiska värderingar (den franska presidenten Emmanuel Macron).

Den här artikeln diskuterar den växande islamofobiska politiska atmosfären och det ökande våldet mot muslimer i Europa, som också har använts för att mer allmänt angripa demokratiska rättigheter för bredare politiska sektorer, speciellt vänstergrupper och vänsteraktivister.

Fortsättning på rasismen

Islamofobi utgår inte från en persons religiositet. Det är en form av rasism som riktas mot individer och befolkningsgrupper, som betraktas eller uppfattas som muslimer (oavsett de är praktiserande troende eller ateister) genom att de har muslimska namn. Rasism är inte en åsikt på psykologisk eller individuell nivå, utan ett maktförhållande: rasifierade grupper uppfattas inte bara som helt väsensskilda medborgare, utan behandlas också på ett speciellt sätt. Denna skillnad som snarare borde kallas ojämlik behandling, tar sig mycket konkret form i att förnekas rättigheter och möjligheter, eller åtminstone ha ojämlik tillgång till dem – exempelvis för en muslim, arab eller svart som söker jobb eller bostad, eller muslimska kvinnors rätt att bära slöja i en allmän skola.

Efter Andra världskriget upphörde de allvarliga försöken att klassificera människor enligt ras, men rasismen tog sig andra former. 1980-talets konservativa ”revolution” förstärkte regeringarnas officiella retorik vad gäller ”kulturella” förklaringar för att legitimera en diskriminerande och rasistisk politik. Det åtföljdes av den nyliberala politikens genomförande. Det hängde också samman med att Samuel Huntingtons begrepp om en ”konflikt mellan civilisationer” blev dominant.

Den nyliberala politiken i västländerna ledde till ännu osäkrare förhållanden för arbetarklassen i de olika länderna och en massiv utarmning av deras villkor. När fackföreningar och motståndet underifrån krossades förstärktes konkurrensen mellan arbetarna. Inom arbetarklassen var det kvinnor, unga och befolkningsgrupper med invandrar- och/eller minoritetsbakgrund som drabbades värst.

Under dessa omständigheter gick det inte längre att förneka samhällets ojämlikheter – men orsaken till dem förklarades som nämnts med ”kulturella faktorer”, vilka påstods vara specifika för en person eller en minoritetsgrupp. Ojämlikheter förklarades alltså med en grupps kultur, vilken sågs som homogen.

I till exempel Frankrike anklagades arabiska/muslimska befolkningsgrupper, eller de som betraktades som sådana, för ”otillräcklig integration”. Deras kulturer och/eller religioner uppfattades som ”oförenliga med fransk kultur”.

Storbritannien uppvisade en liknande dynamik. ”Kriget mot terrorn” på 2000-talet byggde på en gammal tanke att muslimer ”segregerar sig själva och inte accepterar brittiska värderingar”. Det blev i själva verket en hörnsten i den så kallade Prevent-strategin (se nedan), som driver arbetare inom den offentliga sektorn att spionera på muslimer för att finna tecken på radikalisering och ”icke våldsamt extremism”.¹ Ojämlikheter i samhället uppfattas inte längre som ett resultat av ett lands sociala, politiska och ekonomiska politik. Målet är att undergräva legitimiteten i de krav och anspråk som fördömer den typen av skillnader.

Utvecklingen av en rasistisk diskriminering på samhällslivets alla områden leder till en tredubbel process: med osäkra levnadsförhållanden, gettobildning och etnifiering av minoriteter och invandrarbefolkningar.

Angrepp på demokratiska och sociala rättigheter

Det så kallade ”kriget mot terrorn” ledde fram till rättfärdigandet av två omfattande krig och ockupationerna av Afghanistan och Irak samt andra militära interventioner i länder med muslimsk majoritet, samtidigt som kriminalisering och en diskriminerande politik mot muslimer också blev mer vanligt förekommande.

Under de två senaste decennierna har förbuden mot muslimska huvuddukar på olika offentliga platser gått från förbud mot hijab i franska skolor och begränsningar för lärare i vissa delar av Tyskland till ett direkt förbud mot ansiktstäckande niqab på offentliga platser i Danmark, Belgien, Frankrike och nu senast i Schweiz.

Det har åtföljts av ett växande våld mot muslimer, moskéer och deras symboler. Det visar hur antimuslimska uppfattningar har spritt sig långt utanför vissa begränsade delar av samhället. I en rapport med titeln ”Val och fördomar: diskriminering mot muslimer i Europa” från 2012, uttryckte Amnesty International oro över det islamofoba klimatet. Många europeiska länder (Frankrike, Schweiz, Österrike, etc.) pekades ut för sina metoder och rapporten tillägger att politiska partier ger sitt tysta bifall i jakten på väljarnas röster.

Rapportens redaktör beskriver till exempel hur ”muslimska kvinnor förnekas jobb och unga flickor förhindras gå i skolan bara på grund av att de bär traditionella kläder som huvudduk. Män kan avskedas för att bära skägg som förknippas med islam.” Muslimer i Storbritannien har i allmänhet 13-21 procent lägre lön än andra med samma kvalifikationer, medan muslimska arbetssökande har tre gånger mindre chans att kallas till intervju.²

Den franska presidenten Macron tillkännagav den 12 oktober 2020 inrättandet av en lag om ”separatism”, som antogs av Nationalförsamlingen den 16 februari 2021. Diskussionen om och antagandet av lagen blev till en förevändning för alla möjliga rasistiska uttalanden från en majoritet av parlamentariker från högern och yttersta högern. Tyvärr anslöt sig även delar av vänstern.

[Lagen mot separatism behandlas nu i franska senaten och har kritiserats hårt av Amnesty International. Lagtexten vill införa inskränkningar för religiösa organisationer och tillåter staten att bannlysa präster för påstådd extremism – engelska redaktörens anmärkning.]

Samtidigt anklagades de organisationer och personer som motsatte sig lagen för ”vänsterislamism” av ledande media i ett försök att misstänkliggöra vänsterns solidaritet med den muslimska befolkningen.

I Frankrikes nya lag mot separatism innehåller paragraf 51 fler säkerhetsföreskrifter. För att få anslag från staten måste föreningar skriva under ett ”Republikanskt avtal om respekt för republikens principer och värderingar”. Det kompletteras med en utvidgning av skälen för att upplösa föreningar som ”hotar den allmänna ordningen”, precis som regeringen under de senaste månaderna har förbjudit och upplöst vissa muslimska föreningar, såsom Kollektivet mot Islamofobi, vars roll är att stödja islamofobins offer.³

Principen om så kallad ”religiösa neutralitet” som krävs av anställda inom offentlig service utvidgas till att gälla även de anställda inom den privata sektorn som har uppdrag inom offentlig service, med alla de regleringar det medför, i synnerhet förbud mot huvudduk. Kontrollen av moskéer kommer att förstärkas, skyldighet att deklarerat donationer från utlandet införs och kontrollen över alla muslimska kulturella föreningars aktiviteter kommer att skärpas.

På liknande sätt har den brittiska regeringen också stigmatiserat muslimer med hjälp av olika sorters så kallade

Ojämlikheter i samhället uppfattas inte längre som ett resultat av ett lands sociala, politiska och ekonomiska politik. Målet är att undergräva legitimiteten i de krav och anspråk som fördömer den typen av skillnader.

säkerhetspolicys, som "Prevent", som började tillämpas 2005. Detta program omarbetades av de konservativa 2011, men lanserades första gången av Tony Blairs New Labour 2007 och har som mål att "bekämpa terrorism och extremism".

Programmet gör det möjligt för brittiska myndigheter att övervaka alla som är oense med regeringens politik och den brittiska statens aktioner, som att vara mot kriget i Irak och Afghanistan, bombningarna av Libyen eller att stödja palestiniernas sak, och om man inte skriver under på "brittiska kärnvärderingar".

Under denna kampanj blev speciellt muslimska studenter måltavlor. Prevent-programmet uppmanade också lärare att hålla uppsikt efter tecken på "radikalisering" av unga muslimer. Enligt en studie som publicerades 2017 bekräftade majoriteten av lärare och skolanställda sin oro över stigmatiseringen av muslimska studenter i "Prevent"-programmets strategi, och att det tvärtom undergräver försöken till inkludering i skolorna, samtidigt som det är ineffektivt mot religiös extremism.⁴

Som Narzanin Massoumi förklarade: "det är 150 gånger mer sannolikt att en pakistansk medborgare stoppas och kroppsvisiteras enligt Terrorismlagens paragraf 7 – en drakonisk lagstiftning som tillåter att människor kan hindras från fri passage i hamnar utan annan 'rimlig misstanke' – än att man inte är vit."

Lagen tillåter poliser att hålla personer i häkte utan misstanke upp till nio timmar på flygplatser, i hamnar och på internationella järnvägsstationer. Ändå har bara 100 personer lagförts och 44 dömts sedan lagen trädde i kraft 2001. I både Frankrike och Storbritannien var uppkomsten av en islamofob politik en väsentlig del för att kontrollera och begränsa allas – inte bara muslimer – politiska rättigheter. I Frankrike hade så kallade antiterrorist- och säkerhetslagar udden riktad mot vänsterorganisationer och ekologiska aktivistgrupper.

I England stannade inte säkerhetsprogrammet "Prevent" heller vid att angripa muslimer, utan riktade senare in sig på vänstern – miljöaktivister, vänstergrupper, propalestinska rörelser, etc. Exempelvis betecknas marxistiska undervisningstexter som möjliga radikaliserande verktyg och därför kan inte skollärare längre använda sig av antikapitalistiskt material.

Demoniserade muslimer

Regeringarnas politik och ledande medias rapportering har bidragit till demoniseringen av muslimer. Flera studier har visat att negativa framställningar av muslimer i media gör befolkningen mer benägen att stödja en politik som är till nackdel för muslimer och undergräver deras rättigheter. 2007 visade en rapport från Greater Londons myndigheter att av en veckas reportage i brittiska media var 91 procent av artiklarna om muslimer negativa. En senare studie, från förra året av Storbritanniens muslimska råd, visade att inte särskilt mycket hade förändrats.

En opinionsundersökning av Arab News/YouGov 2017 pekade på att en majoritet av det brittiska folket stödde rasprofilering riktad mot araber. År 2019 konstaterade YouGov att 38 procent av briterna ansåg att islam inte var förenlig med västerländska värderingar. En mycket högre andel av de svarande hade en negativ syn på islam i jämförelse med alla andra religioner.⁵ Efter Boris Johnsons kommentarer där han jämförde kvinnor i burka med "brevlådor" och "bankrånare", ökade antalet inrapporterade islamofoba händelser under den efterföljande veckan med 375 procent.

2019 bekräftade forskning av Bertelsmann Stiftungs Religion Monitor återigen den stora misstron mot muslimer i hela Europa. I Tyskland och Schweiz uppgav varannan svarande att de upplevde islam som ett hot.⁶ 44 procent av exempelvis tyskarna såg "en grundläggande motsättning mellan islam och den tyska kulturen och värderingarna". Siffran för samma aspekt i Finland var anmärkningsvärda 62 procent och i Italien 53 procent.

I Spanien och Frankrike ansåg omkring 60 procent att islam är oförenlig med "väst". I Österrike ville var tredje inte ha muslimska grannar.⁷ I Ungern, där det sedan 2015 har förts en alltmer invandrarfientlig och rasistisk politik, hade 72 procent enligt en undersökning 2016 en negativ inställning till muslimer, medan 64 procent av de svarande i en undersökning från 2017 höll med om uttalandet att "all fortsatt invandring från länder som i huvudsak är muslimska borde stoppas".⁸

Mer allmänt beskriver en ny rapport från Amnesty, som publicerades 2021, hur diskrimineringen i Europas antiterrorism-politik främjat en atmosfär där muslimer mer sannolikt utsätts för hets mot folkgrupp och våld, samtidigt som den förstärker den rasistiska uppfattningen att islam är ett "hot".

Muslimer fortsätter därför att drabbas av etnisk profilering och utsätts i oproportionerlig grad för övervakning, inskränkning av sin rörelsefrihet, arrestering och deportering.⁹

Explosion av våld

Den ständiga kriminaliseringen och rasistiska politiken mot muslimer har under de senaste åren lett till en explosion av islamofoba handlingar, inklusive mord och terrorism, från extrema högerörelser och/eller fascistiska personer och organisationer.

Bara under 2018 skedde det i Frankrike en ökning med 52 procent av islamofoba incidenter medan ökningen i Österrike var omkring 74 procent med 540 fall. I Tyskland ökade, enligt polisen egen statistik, antalet brott som klassificerades som islamofoba med 4,4 procent under 2019, till 950 förseelser. Upprepade eller omintetgjorda angrepp mot flyktingcenter och moskéer har mångdubblats, med mordet på nio personer i Hanau i februari 2020 som det mest flagranta exemplet.¹⁰

Islamofoba angrepp är också en del av den allt aggressivare och fientliga politiska atmosfären. De fascistiska och extrema högerörelserna mobiliserar alltmer runt dessa frågor. I England har två fascistiska grupper, Britain First och English Defense League (EDL), också trappat upp sina islamofoba angrepp.

Efter en rad försök att hota muslimer i deras gudstjänstlokaler har ledarna för Britain First förbjudits att närma sig moskéer. Å andra sidan har EDL:s ledare Tommy Robinson uppmanat till bildandet av "miliser för att lösa frågan om islam" i Storbritannien.

Muslimer och moskéer har också alltmer blivit måltavlor för de franska högerextrema och fascistiska rörelserna. Terrorister från yttersta högern har rättfärdigat sina angrepp som en kamp mot en "muslimsk invasion". Fascisten Anders Breivik, som 2011 mördade 77 personer i Norge, hävdade exempelvis att han agerade för att försvara kristendomen mot multikulturalismen och för att undvika ett "Euarabien" – en teori som populariserades av Bat Ye'or (författaren Gisele Littman – red) och som menar att Europa kommer att koloniseras av "arabvärlden".

Det är mycket svårt att kartlägga kopplingen från politik till handling, från retorik till våld. Och spridningen av islamofobi i det europeiska samhället är komplex, multikausal, ständigt förgrenande.

Efter en rad försök att hota muslimer i deras gudstjänstlokaler har ledarna för Britain First förbjudits att närma sig moskéer. Å andra sidan har EDL:s ledare Tommy Robinson uppmanat till bildandet av "miliser för att lösa frågan om islam" i Storbritannien.

Feminism eller femo-nationalism?

På liknande sätt har kvinnors rättigheter opportunistiskt manipulerats för att angripa den muslimska befolkningen, vilken allmänt betraktas som mer patriarkal, och i grund och botten som ett hot mot kvinnors rättigheter. Det har utvecklats en sorts femo-nationalism.

Högern och extremhögern har erövrat en del av det feministiska tolkningsföreträdet, inte för att på något effektivt sätt försvara kvinnor – de vidhåller konservativa och reaktionära ståndpunkter rörande kvinnors och HBTQI-personers rättigheter – utan för att bygga en mur mellan ”Vi”, det påstått jämlika och befriade västsamhället, och ”Dom”, ett förtryckande och hotfullt islam.¹¹

Exempelvis genomfördes förbudet mot burka i flera länder i Europa i det så kallade syftet att slå vakt om kvinnors rättigheter och jämlikhet. Men det viktigaste målet med dessa förbud var nya kampanjer för att stigmatisera de muslimska befolkningsgrupperna. Andra röster, som påstår sig vara ”vänster och feministiska”, stödjer också sådana initiativ i namn av jämlikhet, och förklarar att ”den heltäckande slöjan inte är något annat än ett mobilt fängelse för kvinnor”. Deras förmyndaraktiga argument – ”vi har aldrig betraktat det faktum att vissa individer accepterar eller till och med håller fast vid den diskriminering de drabbas av som ett skäl att sluta att kämpa mot samma diskriminering” – förnekar handlingskraften hos de kvinnor som bär burka och ignorerar att detta initiativ tvärtom kommer att förstärka den diskriminering de redan utsätts för. Detta är förvisso en verklig fälla för den feministiska rörelsen. Det bryter solidariteten mellan kvinnor genom att å ena sidan framställa muslimska kvinnor, med eller utan huvudduk, som undergivna offer och aldrig som aktörer i sin egen befrielse, såvida de inte uttrycker tilltro till ”västliga värderingar”. Å andra sidan anses västsamhället, till och med feminismen i väst, kunna fastställa normerna för jämlikhet mellan könen och vägen till frigörelse. En sådan inriktning står i konflikt med alla tankar om kvinnors aktiva självbestämmande, genom att fördöma kvinnor som bär burka eller huvudduk, genom att tala å deras vägnar och automatiskt förklara dem som förtryckta utan att låta dem yttra sig eller ens lyssna på dem.

Dessutom är användningen av statsapparatusens repression aldrig ett verktyg för frigörelse. Muslimska kvinnor är redan tillräckligt diskriminerade och

utsatta för stereotyper som avsevärt påverkar förverkligandet av deras rättigheter, och gagnas inte av att någon annan fattar beslut i deras namn.

Frågan om slöjan och burkan rör bara kvinnor. De måste själva och helt självständigt bestämma om de ska bära dem. Både när en individ eller en stat med våld tvingar på kvinnor slöjan och burkan eller avlägsnar dem är det en reaktionär handling som går på tvärs mot allt stöd till kvinnors oberoende.

Slutsatser

De två senaste decenniernas ständigt ökande islamofobi i Europa är inte bara en reaktion på den terroristiska Islamska Staten, och beror inte bara på den yttersta högers propaganda, som ledande media och regeringar hävdar, utan är framför allt resultatet av de europeiska regeringarnas alltmer auktoritära och rasistiska politik.

De härskande klassernas islamofoba och rasistiska politik har som mål att befästa en nationalistisk föreställning genom att uppmuntra den etniskt rasmässiga majoritetsgruppen att förenas mot påhittade hot från muslimer och mer allmänt från icke vita befolkningar. Samtidigt fördjupar olika europeiska regeringar sina nyliberala och nationalistiska agendor, utan att de flesta liberala och socialliberala partier opponerar sig, snarare tvärtom.

Dessutom är det viktigt att förstå hur islamofobin ges en växande social roll som en del i försöken att normalisera de härskande klassernas angrepp och den utvidgade statliga kontrollen, som inte bara riktas mot muslimska befolkningsgrupper vilka betecknas som farliga, utan mot alla till vänster som ifrågasätter det rådande systemet. Därför är kampen mot islamofobi och all sorts rasism också ett sätt att försvara rättigheterna för alla de som är i opposition mot detta ojämlika auktoritära system. Och låt oss utifrån detta perspektiv inte glömma att jihadistiska

och andra organisationer också delvis får näring från västregeringarnas rasistiska, antisociala och imperialistiska politik.

Samtidigt har motståndet förstärkts från muslimska, svarta och icke vita befolkningsgrupper samt delar av vänstern. Mordet på George Floyd i Minneapolis på våren 2020 utlöste en våg av antirasistiska mobiliseringar, vars omfattning och varaktighet – och framförallt genom sin globala dimension – var historiska.

Bara arbetarnas kamp kommer inte att räcka för att ena de arbetande klasserna. Under denna kamp måste socialister också kämpa för alla förtrycktas befrielse. Det innebär att ställa krav på rättigheter för kvinnor, religiösa minoriteter, HBTQI-grupper och förtryckta rasrelaterade och etniska grupper. Diskriminering grundad på ras, kön och ekonomiskt förtryck, såväl som kulturellt och ideologiskt förtryck ska inte underskattas. Risken är att vi mister insikten om hur komplicerad uppgiften är att bygga en progressiv rörelse som omfattar arbetare med alla sorters bakgrund.

Om vi underlåter att ta hänsyn till alla dessa inbördes relaterade förhållanden, så kommer det att på ett negativt sätt påverka den mödosamma kampen att ena arbetarklassen och utveckla det politiska projektet att omvandla samhället på ett radikalt sätt.

Marxister är mot all sorts utsugning och förtryck. Som Marx förklarade: ”Arbetare med vitt skinn kan inte frigöra sig, där arbetare med svart skinn blir brännmärkta.” <<

Ur *International Viewpoint*, 3 maj 2021. Översättning från engelska: Göran Källqvist.

Artikeln är något förkortad. Den oavkortade versionen kan läsas på: rodarummet.org

De två senaste decenniernas ständigt ökande islamofobi i Europa är inte bara en reaktion på den terroristiska Islamska Staten, och beror inte bara på den yttersta högers propaganda, som ledande media och regeringar hävdar, utan är framför allt resultatet av de europeiska regeringarnas alltmer auktoritära och rasistiska politik.

¹ Denna plikt gjordes juridiskt bindande med Tories Lag om kontraterrorism och säkerhet från 2015. Men den introducerades av Tony Blairs Labourregering efter bombningarna i London den 7 juli 2005.

² ”East London acid attack: When Muslims are the victims, we refuse to call it terrorism”, *The Independent*, 3 juli 2017.

³ Se ”State Racism, Islamophobia & Religious Fundamentalism”.

⁴ ”Prevent strategy stigmatising Muslim pupils, say teachers”, *The Guardian*, 3 juli 2017.

⁵ ”Defining Islamophobia Is the First Step Toward Addressing It”, *Foreign Policy*, 29 januari 2021.

⁶ ”Religious tolerance is widespread – but

it does not extend to Islam”, Bertelsmann Stiftung, 19 juli 2019.

⁷ ”There’s a social pandemic poisoning Europe: hatred of Muslims”, *The Guardian*, 28 september 2020.

⁸ ”Anti-Muslim populism in Hungary: From the margins to the mainstream”, Brookings, 24 juli 2019.

⁹ ”Europe: How to combat counter-terror discrimination”, Amnesty International, 3 februari 2021.

¹⁰ ”There’s a social pandemic poisoning Europe: hatred of Muslims”, *The Guardian*, 28 september 2020.

¹¹ Vi kan till exempel nämna deras försvar av den traditionella familjemodellen och motstånd mot samkönade äktenskap, deras villighet att begränsa aborträtten, stöda den nyliberala politiken, etc.

Maduros liberala New Deal för Venezuela

Navet i Venezuelas regeringspolitik under Hugo Chavez 1999-2013 var att intäkterna från landets oljereddomar skulle komma hela samhället tillgodo, att på det sättet besegra fattigdomen. Efter Chavez död har det skett en stegvis reträtt tillbaka mot det marknadsliberala konceptet. Daniel Hellinger beskriver hur Nicolás Maduros aktuella reformer kommer att fördjupa Venezuelas oljeberoende, bromsa de regionala ansträngningarna att fasa ut fossila bränslen och överföra profiter till transnationella oljebolag.

FOTO: Venezuelanalysis.com

Maduros reformer kommer inte bara att fördjupa Venezuelas oljeberoende, utan kommer också att bromsa de regionala ansträngningarna att fasa ut fossila bränslen och flytta oljeprofiter från regeringen och PDV till transnationella bolag.

President Nicolás Maduro försöker att snabbt accelerera Venezuelas oljeproduktion med en miljon fat per dag, vilket hotar att ödelägga den ekologiskt känsliga Orinoco-regionen. För att uppnå detta mål vill han upphäva Chávez' oljereformer, som utvidgade Venezuelas makt över sina naturresurser och lade beslag på de superprofiter som annars skulle ha hamnat hos de transnationella bolagen.

Chávez var en uttalad kritiker av kapitalismen och den globala uppvärmningen, och vid klimatoppmötet i Köpenhamn i mars 2013 yttrade han att "klimatförändringarna utan tvivel är detta århundradets mest förödande miljöproblem", och att "människans nuvarande aktivitet överskrider tröskeln för hållbarhet och hotar planetens liv." I samma tal varnade han för att de globala klyftorna var ett avgörande hinder för att åstadkomma en förnuftig och snabb minskning av utsläppen av växthusgaser, eftersom "vi [globalt] är djupt ojämlika".

Ändå ansåg det statliga oljebolaget Petróleos de Venezuela (PDV) och regeringen även på Chávez' tid att landets omfattande reserver i Orinoco-regionen var mogna för utvinning. 2011 års *Plan Siembra Petrolera* (Så oljeskörden) hade föresatsen att öka oljeproduktionen till 4 miljoner fat per dag

år 2014 och till 10 miljoner 2030. PDV nådde aldrig det uppsatta målet för 2014, och litade alltmer på Orinoco-regionen för att vidmakthålla produktionen nära nivåerna före år 2002. Under tiden lånade regeringen upp pengar – med förmodad framtida produktion som täckning – för att bibehålla de sociala utvecklingsprogrammen.

Maduros reformer kommer inte bara att fördjupa Venezuelas oljeberoende, utan kommer också att bromsa de regionala ansträngningarna att fasa ut fossila bränslen och flytta oljeprofiter från regeringen och PDV till transnationella bolag. Utöver att reducera royalties och skatter, skulle PDV:s nuvarande förslag befria företagen från ekonomiskt ansvar för miljöförstörelse, och ta bort alla skatter som har införts av lokala samhällen nära produktionsplatserna. Centralregeringen skulle i framtiden ta på sig alla

ARTIKELFÖRFATTARE

Daniel Hellinger

är professor emeritus i Internationella relationer vid Webster university i Missouri, USA.

sådana kostnader. År 2010 varnade en koalition av miljöaktivister för att en utökad utvinning i Orinoco-regionen var ett hot mot miljön och samhällena på 55 miljoner kvadratkilometer av detta ytterst känsliga område med sin biologiska mångfald, speciellt mot dess våtmarker.

Venezuelas nationalförsamling som nu kontrolleras av Venezuelas förenade socialistparti (PSUV) kommer med största sannolikhet godkänna förslagen. Oljenationalister och miljöaktivister har höjt sina röster i protest, men har fått svagt stöd i ett land som plågas av grymma sanktioner och där oljeinkomsterna verkar vara den enda livlinan för att bemästra en förödande samhällsekonomisk kris.

Venezuela har världens största kartlagda oljereserver, men den överväldigande delen består av fyndigheter med tung olja, tjockflytande som tjära, i Orinocobältet. Området täcker nästan 112 000 kvadratkilometer i den östra regionen kring Orinoco-floden. År 2016 skapade Maduro en "Strategisk utvecklingszon, Arco Minero de Orinoco" utan att genomföra de studier av sociala konsekvenser och miljöeffekter som konstitutionen kräver.

Maduro rättfärdigar sin helomvändning gentemot Chávez' reformer med att den är ett svar på USA:s och de internationella sanktionerna, varav många direkt riktas mot oljeindustrin. En så kallad "Antiblockadlag" som godkändes av landets konstituerande församling i oktober, ger presidenten makt att upphäva oljelagarnas konstitutionella och juridiska hinder. Detta inkluderar även 1975 års nationaliseringslag som stadgar statligt majoritet vad gäller "ägande, ledning och administration" i alla oljeutvinnande företag. Den konstituerande församlingen gav dessutom Maduro fullmakt att förhandla kontrakt med utländska investerare bakom stängda dörrar. PDV:s "omstruktureringsförslag" sammanfaller med ståndpunkter som har förts fram av Henrique Capriles (oppositionens presidentkandidat 2012 och 2013) och av Leopoldo López och den självutnämnde presidenten Juan Guaidó, förutom att inget av oppositionens förslag vill avskaffa den lagstiftande församlingens tillsyn av undersöknings- och borrhningskontrakt, en förändring som Maduro praktiskt taget redan fått på pränt.

En rapport från PDV:s planeringsenhet till en presidentkommission, vars uppgift var att utarbeta förslag att "omstrukturerar" det statliga företaget för att "så snabbt som möjligt återuppta produktionen av en miljon fat råolja och gas", klagade på omfattningen

av de kommande förändringarna. PDV:s rekommendationer ligger nära 1990-talets nyliberala *apertura petrolera* (oljeöppning), som försökte öka utvinningen genom att kraftigt reducera royalties och skatter, avreglera det nationella ägandet och kontrollen över joint ventures mellan PDV och utländska företag samt flytta mål i tvister från nationella domstolar till internationella forum.

Dåtidens PDV-chefer sålde in *apertura* till en politisk klass som var i desperat behov av exportintäkter för att hejda 15 år av ekonomisk och politisk kris, som tog sin början när OPEC:s oljeboom mellan 1973 och 1983 fick ett tvärt slut. För första gången sedan 1975 återvände utländskt kapital till oljefälten för prospektering och utvinning, under skattevillkor som minskade Venezuelas procentuella "uttag" av profiterna till nivåer som var lägre än under perioden före andra världskriget. Produktionen ökade verkligen på 1990-talet – från ungefär 2,5 till 3,5 miljoner fat per dag – varav lejonparten kom från joint ventures i fyra större nya fält i Orinocobältet. En del av oljan i bältet är så tjock att Venezuela betecknar den som bitumen (konsistens som, och råvaran i, asfalt) eller "flytande kol", och utesluter den från oljan som räknas in i dess produktionskvot inom OPEC. Precis som kol används bitumen till övervägande delen i kraftverk och har ett större koldioxidavtryck än lättare olja.

Med bitumen inräknat hade Venezuelas produktion ökat till ungefär 2,9 miljoner fat per dag när Chávez tillträdde 1999. Men den ökade produktionens ekonomiska nytta reducerades avsevärt av de generösa skatteeftergifterna. Under några månader 1998 försvann skatteintäkterna nästan helt, när den globala lågkonjunkturen i samband med den "asiatiska smittan" fick oljepriserna att rasa – en faktor som bidrog till valet av Chávez detta år.

Chávez' nationalistiska oljepolitik

I november 2001 förändrade Chávez *apertura*s generösa skattevillkor för att säkra att den nya produktionen på ett rimligt sätt skulle gynna Venezuela. PDV:s ledning slog tillbaka, stödde den kortlivade kuppen i april 2002 och stängde i december samma år sedan ned produktion och export under tre månader. Därefter återkom produktionen tillbaka till tidigare nivåer, men till priset av ett betydande mänskligt kapital, eftersom 20 000 yrkesarbetare avskedades för att ha deltagit i försöket att tvinga bort Chávez.

Efter 2002 rusade priserna i höjden och översteg de nivåer där *apertura*s villkor tillät Venezuela att omförhandla kontrakten. Åren 2006 och 2007 höjde regeringen avgifterna och skattesatserna och tvingade utländska företag som hade skrivit under kontrakt på 1990-talet att godta de nya villkor som ånyo gav PDV majoritetsägande – i vissa fall 60 procent – och operativ kontroll över de gemensamma företagen. Denna framtvungade förändring för att efterleva lagen från 1975, när PDV skapades, har alltför svepande kallats för "nationalisering".

I en hyllning till Maduros plan att ändra Chávez politik skrev *Forbes Magazine* triumferande att PDV "brukade ha utländska kommanditbolag. PSUV sparkade ut dem." Chávez genomförde dock inget sådant. Företag som godtog de nya villkoren blev kompenserade, bara de som gjorde motstånd tvångsexproprierades men kompenserades likväl. Serviceavtal och andra kontraktarrangemang, som under *apertura*-perioden var förtäckta kommanditbolag för att kringgå bestämmelser i 1975 års nationaliseringslag, bringades till överensstämmelse med lagen.

Chávez prioritering för PDV var att använda företagens mänskliga och finansiella resurser för att stödja hans sociala program och ekonomiska plan för "inhemsk utveckling". Stigande priser var förvisso en faktor, men lika viktigt var hans oljereformer som höjde royalties och skatter och förstärkte det statliga ägandet i joint ventures. Allt sammantaget gjorde detta det möjligt för Chávez att använda superprofiter från oljan för att uppnå anmärkningsvärda sociala och ekonomiska förbättringar för majoriteten fattiga, och samtidigt bibehålla förmåner till kapitalister. Den mest kända åderlåtningen av statens mycket höga intäkter var emellertid handels- och finansföretag som under högkonjunkturen drog fördel av den övervärderade bolivaren.

Samtidigt lånade PDV ut sina materiella och mänskliga resurser för att stödja programmen för "inhemsk utveckling", köpte från och hjälpte kooperativ och arbetarstyrda företag samt genomförde andra insatser för att bygga tjugohundratalets socialism. Därtill fick oljebolaget i uppgift att importera och distribuera livsmedel för att bekämpa brister som skyldes på jordbruksföretagens ekonomiska sabotage. När oljeinkomsterna inte räckte för att göra båda sakerna, grävde Chávez djupt i företagens reservfonder, som var ämnade som buffert för den kommande oundvikliga nedgången av oljepriserna. Det blev inte mycket kvar för att rekapitalisera PDV, än mindre möta nya produktionsmål. Oljeproduk-

Chávez prioritering för PDV var att använda företagens mänskliga och finansiella resurser för att stödja hans sociala program och ekonomiska plan för "inhemsk utveckling". Stigande priser var förvisso en faktor, men lika viktigt var hans oljereformer som höjde royalties och skatter och förstärkte det statliga ägandet i joint ventures.

tionen planade ut på en nivå runt 2,5 miljoner fat per dag under större delen av Chávez presidentperiod.

Den abrupta nedgången i oljeproduktionen sedan 2014 förvärrades förvisso av Washingtons ekonomiska krig mot Venezuela. Men även vid mycket låga produktionsnivåer har landet svårt att få ut sin olja på marknaden. Exempelvis komplicerar Venezuelas export till Kina av en brist på anläggningar för lagring. Efter att Chávez tömt de konjunkturutjämnande fonderna var Maduros möjligheter att tackla prisfalllet begränsade.

Utarmningen av PDV:s kapitaltillgångar förhindrar dessutom dess förmåga att ta sitt miljöansvar. År 2008 beräknade PDV att det skulle krävas 1,8 miljarder dollar bara för att sanera och städa upp gamla källor och produktionsanläggningar som ansamlats under decennierna. Idag har miljöskadorna förvärrats, vilket ligger till grund för nästan dagliga rapporter om farliga olyckor och förödd natur. På grund av en rad utsläpp och raffinaderihaverier har sedan slutet av juli förra året föroreningar nått Venezuelas nordvästra kust. Chloé Luvergnier från *France 24* beskriver dessa föroreningar av naturen som ”frekventa oljeutsläpp vilka orsakas av ett bristfälligt system som inbegriper sönderfallande oljeanläggningar, brist på utbildad personal och åsidosättande av bestämmelser.”

Maduro ökar satsningen på olja

Maduro kunde glädja sig åt höga oljepriser och stadiga exportnivåer i lite drygt ett år efter att ha blivit president i april 2013. Sedan 2015 har Venezuelas oljeproduktion minskat drastiskt. I juni 2020 var produktionen bara 422 400 fat per dag. En stor del av minskningen efter 2015 kan tillskrivas de sanktioner som infördes av Obama-administrationen och skoningslöst utvidgades av Trump. Sanktionerna gjorde att Venezuela berövades mer än 10 miljarder dollar i reserver och tillgångar som kunde ha hjälpt till att stabilisera PDV – även om det är mycket möjligt att Maduro hade valt att genomföra de nu aktuella förändringarna oavsett dessa påtryckningar.

PDV:s förslag till presidentens kommission för oljereformer lutar sig tungt på en studie av Rystad Energy och Boston Consulting Group, två konsultföretag som ger råd till riskkapitalbolag samt teknik- och forskningsföretag. Så det är knappast förvånande att de råder länder som är beroende av utvinning att konkurrera om investeringar istället för att ta ut maximal ersättning från företagen för att dessa ska få tillgång

till världens mest naturligt produktiva områden. Författarna från Rystad/BCG rekommenderar tredje världens oljeexportörer att sänka sin ”vinst” från profiterna för att få nya investeringar.

Rystad/BCG:s beräkningar av ”statens vinster” var avgörande för PDV:s argumentation att minska investerarnas skattebörda. Konsulterna visar (helt korrekt) att värdstater (utom vid Persiska viken) under perioden med exempelvis höga oljepriser (2001-2014) ”ökade sina vinstandelar från 9,90 dollar per fat till 30,40 dollar”. PDV:s chefer beräknade Venezuelas vinst till nio mot en. De har rätt, men det förbiser hur det globala syds rika tillgångar på kolväten skapar höga profittvoter även när statens ”vinst” är så stor.

Venezuela kan inte matcha Saudi Arabiens beräknade produktionskostnad på tre dollar, men dess typiska kostnader (10-12 dollar per fat) framstår som mycket fördelaktiga om man istället jämför med andra oljeexportörer utanför Gulfgregionen. En branschtidskrift beräknar att 80 procent av världens olja kostar mer än 20 dollar per fat att producera. Kostnaderna i Nordamerika för fracking (hydraulisk spräckning av skiffer) ligger på 30-50 dollar/fat och utvinning av oljesand på 85 dollar och kan inte konkurrera med kostnaden i Venezuela, ens för utvinning av bitumen. Enligt mina beräkningar (som finns tillgängliga på begäran) lämnade royalties, skattesatser och vinstdelningsavtal som Chávez drev igenom, ändå i tydfallet en vinst efter skatt på 28 procent för bolagen, långt över de beräknade nivåerna på 18 procent för alla transnationella företag generellt.

PDV:s förslag skulle minska royalty- och skattesatserna betydligt. I direkt motsättning till 1975 års nationaliseringslag skulle det tillåta utländskt majoritetsägande på oljefälten. Dessa förändringar skulle inte bara utgöra en reträtt från makten över naturresurserna, utan också leda till att statens intäkter minskade till tre mot en (min beräkning), och företagets profittkvot skulle öka till 65 procent. PDV kommer att få en ny enhet med ansvar för att förhandla om geologiska undersökningar och borrhingskontrakt, en funktion som idag ligger hos oljeministeriet.

Maduro behöver inte vänta på att Nationalförsamlingen, som återigen kontrolleras av PSUV, antar lagen. Han har redan exekutiv makt att i hemlighet förhandla om nya kontrakt på grundval av den antiblockad-lag som antogs av den konstituerande församlingen, vars mandat gick ut den 31 december.

Nationalförsamlingens godkännande kanske kan minska utländska investerarens politiska risker, i synnerhet som EU inte längre erkänner Guaidó som president. Kinesiska, ryska och andra intressenter kommer otvivelaktigt att försöka flytta in sin verksamhet under den nya skatteregimens villkor.

Motståndet från nationalisterna och miljökymparna

Gruvdrift och borrhning i Orinocobältet har mött kritik från urfolksgrupper, miljögrupper och lokalsamhällen som påverkas av utvinningen. På det ekonomiska området har flera välkända olje-nationalister försökt skapa ett offentligt motstånd mot Maduros åtgärder. Men det är svårt att övertyga de flesta venezolaner att man kan dra fördel av någon annan strategi än att återigen stärka exporten. Orsakerna går djupare än den nuvarande sociala och ekonomiska krisen. Till skillnad från större delen av Latinamerika saknar Venezuela en massrörelse som, med Daniel Aldana Cohens och Thea Riofrancos' ord, kan ”ge uttryck åt inspirerande visioner om en socialt och ekologiskt rättvis värld, kräva en latinamerikansk grön New Deal, och utgöra ett massivt och pågående motstånd ... mot utvinning och jättelika utvecklingsprojekt”. Angående den globala uppvärmningen säger Alejandro Álvarez, huvudsamordnare av *Clima 21* i Venezuela: ”Jag har träffat många människor från olika grupper, och det bekymrar mig hur unga människor bara har mycket elementära kunskaper i frågan, ofta felaktig och ibland vinklad. Okunskapen är ännu större när det handlar om vad det innebär för Venezuela.” Medias beskrivningar av klimatet har ”en apokalyptisk syn på de globala förhållandena som är främmande för de flesta venezuelaner”, säger Álvarez.

För venezolaner är oljan djupt förknippad med livets alla delar. Den ekologiska och ekonomiska krisen kan inte begränsas till internationella sanktioner eller tvisten mellan Maduro och oppositionen om regeringens kontroll, säger Emiliano Teran Mantovani från Venezuelas politiskt ekologiska observatörsgrupp: ”Härav av oljekonflikter grundar sig inte bara på ekonomi. Det handlar inte bara om att lägga beslag på ’strategiska naturresurser’ eller inkomsterna från fossilindustrin...Dagens oljekapitalism baserar sig på ett kolonialt/patriarkalt herravälde över naturen.”

Carlos Mendoza Potella, en framstående nationalistisk oljeexpert, medger den fatala påverkan som USA:s sanktioner medfört, men varnar för att Maduros hemliga satsning på en bred öppning för utländska investeringar är

Maduro kunde glädja sig åt höga oljepriser och stadiga exportnivåer i lite drygt ett år efter att ha blivit president i april 2013. Sedan 2015 har Venezuelas oljeproduktion minskat drastiskt.

FOTO: Wilfredor @Wikipedia CCO 1.0

Sociologen Edgardo Lander ifrågasätter om landets överflöd av oljerikedomar någonsin kan utnyttjas för att åstadkomma en varaktig social och ekonomisk utveckling.

”mycket skadlig för de nationella intressena. Och när jag talar om nationen talar jag om den eviga ’nationen’, om framtida generationer.”

Sociologen Edgardo Lander ifrågasätter om landets överflöd av oljerikedomar någonsin kan utnyttjas för att åstadkomma en varaktig social och ekonomisk utveckling. Han ser den nuvarande kritiska tidpunkten som ”den slutgiltiga krisen för den oljebaserade utvinningsmodell och nepotistiskt präglade rentierstat som har kännetecknat det venezuelanska samhället sedan början av förra seklet.” Krisen är djupt sammanlänkad med ”de ekologiska konsekvenserna av utvinningen av kolväten och dess centrala roll i konsumtionskulturen, både i Venezuela och i de rika kapitalistiska samhällena”.

Washingtons ekonomiska belägring gör det än svårare för kritiska röster att komma till tals. I ett tal till oljearbetare försvarade Maduro sin nya makt att förhandla om oljekontrakt i hemlighet: ”Det finns många saker som inte går att diskutera om PDV. Det här är som ett krig. Kan man säga var den egna armén ska rycka fram? Folk till vänster har kritiserat PDV... Har de inte märkt de imperialistiska bombardemanget mot industrin?”

Spetsfundigt och skamlöst kallade Maduro sin kommitté för ”omstrukturering” av PDV för ”Comisión Presidencial Alí Rodríguez Araque.” Rodríguez,

som dog 2018, var en hängiven försvarare av Venezuelas makt över oljetillgångarna; under hela sin karriär som gerillaledare, som medlem i kongressens kommitté för tillsyn över oljan under Punto Fijo-eran, och som ordförande för PDV, som oljeminister och nära rådgivare till Chávez under den bolivarianska eran. Som medlem i kongressens kolvätekommitté på 1990-talet var han en frispråkig och ofta ensam kritiker av *apertura petrolera*.

Strax före sin död 2018 var Rodríguez medförfattare till en artikel som uppmanade till nationell enhet mot vad han förutsåg skulle bli en återgång till *apertura*. Han beklagade att nationaliseringen 1975 verkade ha raderat sex decenniers värdefulla erfarenheter av att hantera det utländska kapitalets omättligen aptit på tillgång till landets mark ur folkets minne. Före 1975 gav oljepolitiken upphov till livliga politiska diskussioner om hur de nationella intressena skulle försvaras mot *imperialismo petrolero*. Efter nationaliseringen, och sedan det utländska kapitalet till synes hade försvunnit, verkade denna debatt ha tonat bort och tillsammans med den oljeministeriets förmåga att övervaka koncessionsinnehavarnas verksamhet.

Mendoza Potella hävdar att Venezuela borde överge den dyra produktionen av tunga råoljor och koncentrera sig på att bygga upp reserver och på produktion av lättare, konventionella råoljor. Vi har ”möjligheter att producera olja i blygsamma kvantiteter för att tillfredsställa våra inhemska behov och skapa en måttlig export. Det skulle göra det möjligt för oss att skaffa hårdvaluta till landets budget, och på så sätt hjälpa vår ekonomi som verkligen befinner sig i en svår situation.” Hans uppfattningar står inte i samklang med en grön New Deal, men en minskad exploatering av Orinoco skulle åtminstone bromsa den ekologiska ödeläggelsen av regionen. Att vänsterregeringar i Latinamerika behöver lita till gruvdrift eller olja kan uppfattas som en ”förgiftad bägare”, medger Luis Angosto-Ferrández i sin studie om urfolkens politik i Venezuela. Men det går bara att undvika global förstörelse och ödeläggelse ”med hjälp av strukturella förändringar på en global nivå, och innan dessa äger rum anser jag det vara oetiskt att lägga skulden på dessa länder, som är svaga länkar i en global kedja”. <<

Artikeln är ursprungligen publicerad i den amerikanska tidskriften *Nacla*, 5 februari 2021.
Översättning: Göran Källqvist.

”In conversations with men whose mothers were passive as their sons were victimized by fathers or other male parental caregivers, I found that the men were far more likely than other men to idealize their moms, seeing them as victims without choice. While they did not direct anger towards their mothers and were often unable to even consider that she could have acted to protect their rights, these men were themselves violent in their intimate relationships with women.”

Bell Hooks

The will to change. Men, masculinity and love
Washington Square Press,
2004